

Tařice skalní v soutěsce Džbán

Tařice skalní (*Aurinia saxatilis*) známe jako na jaře nápadně žlutě kvetoucí vytrvalý skalní druh, zapouštějící kořeny do skalních štěrbin. Podél Vltavy v Praze zdobí řadu skal od Vyšehradu po Podbabu k Roztokám a dále k severu. Bohatě kvete také v soutěsce Džbán v Divoké Šárce. Všimavé pozorovatele zde ale upoutá i něčím jiným – roste pouze ve střední části a ostrá hranice odděluje strmé skály na dvou koncích soutěsky. Tam nenajdeme ani jednu rostlinu tařice, jen porost vřesu obecného a metličky křivolaké. Žádná tařice neroste ani jinde na skalách Divoké Šárky, na Dívčím skoku či Nebušické skále. Je to malá záhada, protože všechny skály tvoří stejné tvrdé silicity (bulizníky), horniny usazené na dně proterozoického moře před více než 600 miliony let.

Něčím se ale skály v Šárce přece jen liší. Nad soutěskou Džbán na tzv. Kozákové skále byla již v neolitu založena výšinná osada kultury s vypíchanou keramikou (asi 4 000 let př. n. l.). Od té doby byla průběž-

ně osídlena ve všech kulturních obdobích, ve slovanské době hradištní (800 až 950 n. l.) rozčleněna na akropolis a předhradí a obehnána zemními valy. Střední část soutěsky leží přesně pod akropolí dávného hradiště! Nabízí se možnost, že po tisíciletí docházelo k obohacování skal pod všemi osadami odpady ze života obyvatel, dusíkem a zejména fosforem z odhazovaných kostí. Zvýšený obsah fosforu pod valy prehistorických hradišť byl zjištěn např. pod valy Butovického hradiště a na mnoha místech pod zříceninami středověkých hradů v celé střední Evropě. Z toho vyplývá možné vysvětlení nápadných hranic výskytu tařice skalní pouze na obohacených skalních spárách. Tato místa využívají i další skalní druhy jako česnek chlumní, modřeneček tenkokvětý, čísteček přímý, rozchodník bílý, mochna písečná, sesel sivý, chrpa latnatá apod., které též jinde na chudých buliznicích nerostou. Snad se někdo z mladých ekologů pokusí tuto hypotézu potvrdit, nebo vyvrátit.

1 Tařice skalní (*Aurinia saxatilis*) ve spárách Vyšehradské skály v Praze. Foto J. Kubíková

Potenciálně invazní charakter nálezu ostružiníku vonného u Mratína

V r. 2012 jsem u obce Mratín v okrese Praha-východ našel rozsáhlý porost ostružiníku vonného (*Rubus odoratus*). Lokalita leží na jihozápadním okraji obce, těsně nad rybníkem, u značené turistické cesty do Měšic. Při opakované návštěvě v r. 2015 byly keře často již přes 2 m vysoké a značně se rozšířily podél cesty.

Ostružiník vonný je jedním ze dvou seвероamerických zástupců podrodu *Anoplobatus*. Zpravidla jde o 50–100 (někdy až 200) cm vysoký keř s podzemními výběžky a beztrnnými přímými a rozvětvenými prýty, které jsou nejprve chlupaté a hustě pokryté krátce stopkatými červenými žlázkami, později s podélně se odlupující kůrou. Opadavé listy má jednoduché, řapíkaté, obvykle 8–25 (30) cm dlouhé i široké, 3–5laločné, s laloky trojúhelníkovitými, špičatými, na okraji jemně nestejně pilovitými, přičemž prostřední lalok je vždy zřetelně větší než laloky postranní. Listy má na bázi srdčité, po obou stranách zelené a roztroušeně chlupaté (především na žilkách zespu). Květy jsou uspořádány do koncových chocholíkovitých hroznů až lat s červenofialově zbarvenými stopkatými žlázkami, obdobně jako řapíky listů. Oboupohlavné květy s purpurově fialovými korunními lístky měří v průměru 3–5 cm, vydávají jemnou příjemnou vůni a jsou velmi dekorativní. Kališní lístky vy-

bíhají v dlouhý koncový štíhlý přívěsek a rovněž nesou stopkaté žlásky. Po odkvětu rostlina vytváří až 1 cm velké polokulovité souplodí, vzhledem podobné malině. V době zralosti má zářivě červenou barvu a nevýraznou chuť.

Původní areál ostružiníku vonného zasahuje od jihu a jihovýchodu USA (Alabama, Georgia) až po jihovýchodní a jižní Kanadu (Nové Skotsko, Ontario), směrem na západ sahá do státu Michigan. Z dosavadních poznatků lze usoudit, že ostružiník vonný je dosti adaptabilní vůči širokému spektru klimatických režimů, od vlhkého subtropického až po temperátní kontinentální. Do Evropy byl dovezen po r. 1700 a začal se pěstovat jako okrasná dřevina ve velkých zahradách a zámeckých parcích. V současnosti se vyskytuje jako zplanělý a zdomácnělý téměř v celé západní Evropě a dosti rozšířen je také v severní Evropě až k hranicím Finska. V České republice ostružiník vonný známe bezmála z 50 lokalit, většinou v blízkosti zámeckých parků, v nadmořských výškách 200–500 m n. m. Osídluje světlejší vlhčí lesy, lesní světliny, okraje lesů a pasek, vyžaduje čerstvě vlhké až vlhké, hlinité půdy na humózních a nevápničitých podkladech.

Mratínská lokalita se nachází na okraji lesa, který je pozůstatkem někdejšího parku, součástí místního zámečku, vystavené -

1 Dekorativní květ ostružiníku vonného (*Rubus odoratus*) z lokality u Mratína koncem července 2015. Foto R. Koritta

ho v r. 1750 hrabětem Nosticem, který si zřejmě tuto rostlinu rovněž nechal dovézt jako okrasnou. Ostružiník vonný tu v současnosti nabývá plně invazního charakteru a kromě střemchy, rákosu a náletů brýzy, buku, jasanu a javoru mléče se v jeho bezprostřední blízkosti nevyskytuje takřka nic. Proto považuji za nutné dále sledovat výskyt tohoto druhu nejen ve zdejšímu regionu, neboť může představovat potenciální nebezpečí pro původní flóru.

Použitá literatura uvedena na webu Živý.